

ISSN (Print) 2616-7174
ISSN (Online) 2663-2500

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің

ХАБАРШЫСЫ

BULLETIN

of L.N. Gumilyov
Eurasian National University

ВЕСТНИК

Евразийского национального
университета имени Л.Н. Гумилева

ЖУРНАЛИСТИКА сериясы

JOURNALISM Series

Серия **ЖУРНАЛИСТИКА**

№2(131)/2020

1995 жылдан бастап шығады

Founded in 1995

Издается с 1995 года

Жылына 4 рет шығады

Published 4 times a year

Выходит 4 раза в год

Нұр-Сұлтан, 2020

Nur-Sultan, 2020

Нур-Султан, 2020

Бас редакторы **Қайрат Сак**
ф.ғ.к., профессор, Л.Н. Гумилев ат. ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан

Бас редактордың орынбасары **Серік Тахан** *ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев ат. ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан*

Бас редактордың орынбасары **Гүлнар Кендірбай** *PhD, Колумбия университеті, Нью-Йорк, АҚШ*

Редакция алқасы

Алдабергенов Қырықбай	<i>т.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев ат. ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан</i>
Асанов Камашке	<i>ф.ғ.д., проф., Е.А. Бөкетов ат. ҚарМУ, Қарағанды, Қазақстан</i>
Әбдіманұлы Өмірхан	<i>ф.ғ.д., проф., Әл-Фараби ат. ҚазҰУ, Алматы, Қазақстан</i>
Әбішева Вера	<i>ф.ғ.д., проф., Е.А. Бөкетов ат. ҚарМУ, Қарағанды, Қазақстан</i>
Әшірбекова Гүлмира	<i>ф.ғ.к., доцент, Л.Н. Гумилев ат. ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан</i>
Браун Михаил	<i>PhD, проф., Вайоминг университеті, Ларами, АҚШ</i>
Дзялошинский Иосиф	<i>ф.ғ.д., проф., Экономика жоғары мектебі, Мәскеу, Ресей</i>
Есдаулетов Айтмуханбет	<i>к.ф.н., доцент, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Сұлтан, Қазақстан</i>
Жақып Бауыржан	<i>ф.ғ.д., проф., Әл-Фараби ат. ҚазҰУ, Алматы, Қазақстан</i>
Жусупова Алматы	<i>ф.ғ.к., доцент, А. Байтұрсынов ат. ҚМУ, Қостанай, Қазақстан</i>
Ирназаров Қудрат	<i>т.ғ.д., проф., М. Ұлықбек ат. Өзбекстан Ұлттық университеті, Ташкент, Өзбекстан</i>
Корконосенко Сергей	<i>саяси ғ.д., проф., Санкт-Петербург мемлекеттік университеті, Санкт-Петербург, Ресей</i>
Қара Әбдізақ	<i>т.ғ.д., проф., Мимар Синан Көркемөнер университеті, Стамбұл, Түркия</i>
Қозыбаев Сағымбай	<i>т.ғ.д., проф., Әл-Фараби ат. ҚазҰУ, Алматы, Қазақстан</i>
Лебедева Татьяна	<i>ф.ғ.д., проф., Еуропа PR институты, Париж, Франция</i>
Нұртазина Роза	<i>саяси ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев ат. ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан</i>
Омашев Намазалы	<i>ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев ат. ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан</i>
Ризун Владимир	<i>ф.ғ.д. проф., Т. Шевченко ат. Киев ұлттық университеті, Киев, Украина</i>
Саид Агил бин Шех	<i>PhD, проф., Малайзия Путра университеті, Серданг, Малайзия</i>
Саудбаев Мадияр	<i>PhD, С. Демирел ат. университет, Алматы, Қазақстан</i>
Сердәлі Бекжігіт	<i>ф.ғ.к., проф. м.а., Қ.А. Ясауи ат. ХҚТУ, Түркістан, Қазақстан</i>
Тоқтағазин Мұратбек	<i>ф.ғ.к., проф., Л.Н. Гумилев ат. ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан</i>
Халилов Әбдіғани	<i>PhD, проф., Ж. Баласағұн ат. Қырғыз мемлекеттік университеті, Бішкек, Қырғызстан</i>
Ченгел Хулия Касапоглу	<i>PhD, Анкара Хаджы Байрам Вели университеті, Анкара, Түркия</i>
Шайхитдинова Светлана	<i>филос.ғ.д., проф., Қазан федералды университеті, Қазан, Ресей</i>
Шындалиева Меңдігүл	<i>ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев ат. ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан</i>
Шестеркина Людмила	<i>ф.ғ.д., проф., Оңтүстік-Орал мемлекеттік университеті, Челябинск, Ресей</i>
Шульцман Петр	<i>өнертану ғ.к., доцент, Ресей мемлекеттік университеті, Мәскеу, Ресей</i>

Жауапты редактор, компьютерде беттеген: **Г. Базылхан**

Жауапты хатшы: **Г. Ертасова**

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қ.Сәтбаев к-сі, 2, 402 каб.

Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31413) E-mail: vest_journalism@enu.kz

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. **ЖУРНАЛИСТИКА** сериясы
Меншіктенуші: ҚР БЖҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК.
ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде 27. 03. 2018 ж. №16995-Ж тіркеу куәлігімен тіркелген.
Мерзімділігі: жылына 4 рет. Тиражы: 17 дана. Басуға 09.06.2020 ж. қол қойылды.
Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қажымұқан к-сі, 13/1, тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief **Kairat Sak**

Candidate of Philology, Professor, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

Deputy Editor-in-Chief **Serik Takhan** *Doctor of Philology, Prof., Nur-Sultan, Kazakhstan*

Deputy Editor-in-Chief **Gulnar Kendirbai** *PhD, Professor, Columbia University, New York, USA*

Editorial board

Aldabergenov Kyrykbai	Doctor of Historical Sciences, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Asanov Kamashke	Doctor of Philology, Prof., E.A. Buketov KSU, Karaganda, Kazakhstan
Abdimanuly Omirkhan	Doctor of Philology, Prof., Al-Farabi KazNU, Almaty, Kazakhstan
Abisheva Vera	Doctor of Philology, Prof., E.A. Buketov KSU, Karaganda, Kazakhstan
Ashirbekova Gulmira	Candidate of Philology, Assoc. Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Brown Michael	PhD, Prof., University of Wyoming, Laramie, USA
Dzyaloshinski Iosif	Doctor of Philology, Prof., Higher School of Economics, Moscow, Russia
Yesdauletov Aitmukhanbet	Candidate of Philology, Associate Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Jakyp Baurjan	Doctor of Philology, Prof., Al-Farabi KazNU, Almaty, Kazakhstan
Zhussupova Almatay	Candidate of Philology, Assoc. Prof., A. Baitursynov KSU, Kostanay, Kazakhstan
Irnazarov Kudrat	Candidate of Philology, Assoc.Prof., NUU nam. M. Ulugbek, Tashkent, Uzbekistan
Korkonosenko Sergei	Doctor of Political Sciences, Prof., Saint Petersburg State University, Russia
Kara Abdiuakap	Doctor of Historical Sciences, Prof., Mimar Sinan Fine Art University, Istanbul, Turkey
Kozybayev Sagymbai	Doctor of Historical Sciences, Prof., Al-Farabi KazNU, Almaty, Kazakhstan
Lebedeva Tatiana	Doctor of Philology, Prof., European PR Institute, Paris, France
Nurtazina Roza	Doctor of Political Sciences, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Omashev Namazaly	Doctor of Philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Rizun Volodymyr	Doctor of Philology, Prof., Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kiev, Ukraine
Syed Agil bin Shekh	PhD, Prof., University Putra Malaysia, Serdang, Malaysia
Saubayev Madiyar	PhD, Prof., Suleyman Demirel University, Almaty, Kazakhstan
Serdali Bekzhigit	Candidate of Philology, Assoc. Prof, A. Yassawi University, Turkestan, Kazakhstan
Toktagazin Muratbek	Candidate of Philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Khalilov Abdygani	PhD, Prof., KNU named after J. Balasagyn, Bishkek, Kyrgyzstan
Chengel Hulya Kasapoglu	PhD, Prof., Ankara Haci Bayram Veli University, Ankara, Turkey
Shaikhidinova Svetlana	Doctor of Philosophy, Prof., Kazan Federal University, Kazan, Russia
Shindaliyeva Menlikul	Doctor of Philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Shesterkina Ludmila	Doctor of Philology, Prof., South Ural State University, Chelyabinsk, Russia
Shultsman Petr	Candidate of Art, Assoc. Prof., Russian State University, Moscow, Russia

Executive editor, computer layout: **G. Bazylkhan**

Executive Secretary: **G. Yertassova**

Editorial address: 2, K.Satpayev str., of.402, Nur-Sultan, Kazakhstan, 010008

Tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31413) E-mail: vest_journalism@enu.kz

Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. JOURNALISM Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity off economic conduct «L.N. Gumilyov Eurasian National University», Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan.

Registered by Ministry of Information and Communication of the Republic of Kazakhstan.

Registration certificate No 16995-Ж from 27.03. 2018.

Periodicity: 4 times a year. Circulation: 17 copies. Signed in print: 09.06.2020

Address of printing house: 13/1, Kazhimukan str., Nur-Sultan, Kazakhstan 010008; tel.: +7(7172) 709-500 (ext.31413)

Главный редактор: **Кайрат Сак**

кандидат филологических наук, профессор, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан

Зам. главного редактора: **Серик Тахан** д.ф.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан

Зам. главного редактора: **Гульнар Кендирбай** PhD, Колумбийский университет, Нью-Йорк, США

Редакционная коллегия

Алдабергенов Кырыкбай	д.ист.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Асанов Камашке	д.ф.н., проф., КарГУ им. Е.А. Букетова, Караганда, Казахстан
Абдиманулы Омирхан	д.ф.н., проф., КазНУ им. аль-Фараби, Алматы, Казахстан
Абишева Вера	д.ф.н., проф., КарГУ им. Е.А. Букетова, Караганда, Казахстан
Аширбекова Гулмира	к.ф.н., доцент, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Браун Михаил	PhD, проф., Вайомингский университет, Ларамии, США
Дзялошинский Иосиф	д.ф.н., проф., Высшая школа экономики, Москва, Россия
Есдаулетов Айтмуханбет	к.ф.н., доцент, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Жакып Бауыржан	д.ф.н., проф., КазНУ им. аль-Фараби, Алматы, Казахстан
Жусупова Алматай	к. ф. н., доцент, КГУ им. А. Байтурсынова, Костанай, Казахстан
Ирназаров Кудрат	д.ист. н., проф., НУУз им. М. Улугбека, Ташкент, Узбекистан
Корконосенко Сергей	д. полит. н., проф., Санкт-Петербургский государственный университет, Россия
Кара Абдиуакап	д.ист. н., проф., Университет искусств им. Мимара Синана, Стамбул, Турция
Козыбаев Сагымбай	д.ист. н., проф., КазНУ им. аль-Фараби, Алматы, Казахстан
Лебедева Татьяна	д.ф.н., проф., Европейский институт PR, Париж, Франция
Нургазина Роза	д. полит. н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Омашев Намазалы	д.ф.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Ризун Владимир	д.ф.н., проф., Киевский национальный университет, Киев, Украина
Саид Агил бин Шех	PhD, проф., Университет Путра Малайзии, Серданг, Малайзия
Саудбаев Мадияр	PhD, проф., Университет Сулейман Демиреля, Алматы, Казахстан
Сердали Бекжигит	к.ф.н., асс. проф., Университет А. Ясави, Туркестан, Казахстан
Токтагазин Муратбек	к.ф.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Халилов Абдигани	PhD, проф., КНУ им. Ж. Баласагына, Бишкек, Кыргызстан
Ченгел Хулия Касапоглу	PhD, проф., Анкара Хаджи Байрам Вели университет, Анкара, Турция
Шайхитдинова Светлана	д. филос. н., проф., Казанский федеральный университет, Казань, Россия
Шиндалиева Менликул	д.ф.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Шестеркина Людмила	д.ф.н., проф., Южно-Уральский государственный университет, Челябинск, Россия
Шульцман Петр	к. искусств. н., доцент, Российский государственный университет, Москва, Россия

Ответственный редактор, компьютерная верстка: **Г. Базылхан**

Ответственный секретарь: **Г. Ертасова**

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. К.Сатпаева, 2, каб. 402

Тел.: (7172) 709-500 (вн. 31413) E-mail: vest_journalism@enu.kz

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия ЖУРНАЛИСТИКА

Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК.

Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций РК под номером №16995-Ж от 27. 03. 2018 г.

Периодичность: 4 раза в год.

Тираж: 17 экземпляров. Подписано в печать: 09.06.2020.

Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Кажымукана, 13/1, тел.: +7(7172) 709-500 (вн.31413)

© Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева

Мазмұны

ЖУРНАЛИСТИКА ТАРИХЫ

<i>Асанов К.Д.</i> Академик Е.А. Бөкетов шығармашылығының ұлттық публицистиканы дамытудағы рөлі	8-15
---	-------------

ЖУРНАЛИСТИКАНЫҢ ТЕОРИЯСЫ МЕН ПРАКТИКАСЫ

<i>Әшірбаев Б.Т.</i> Журналистиканың идеологиялық функциясы және мемлекеттік мүдде	16-23
<i>Белдібекова Ә., Ертасова Г.</i> Қазіргі журналистика жанрларының даму үдерісі....	24-29

БАҚ ЖӘНЕ ҚОҒАМ

<i>Ермаганбетова З.Н.</i> Сыр өңірі әйел публицистерінің шығармашылық ерекшеліктері	30-36
<i>Канзатова А.К.</i> Отандық БАҚ-қа контент-талдау	37-46
<i>Сәуірбаева Ә.Ж., Гавра Д.П.</i> Қазіргі ақпараттық қоғамның теориялық мәселелері	47-58

БАСПА ІСІ

<i>Күзембай А.С., Негізбаева М.О., Күзембай У.С.</i> Кітап ісіндегі манхва жанры: тарихы мен даму болашағы	59-68
--	--------------

ТЕЛЕРАДИОЖУРНАЛИСТИКА

<i>Кертаев Р.Д., Гезгин С.</i> «Хабар» телеарнасы аудиториясының қажеттілігі мен қызығушылығын зерттеу	69-80
<i>Федорова Н.В.</i> «Культура» (Россия) телеарнасының мысалында бейіндік емес мамандық студенттеріне «Тележурналистика» тақырыбын оқытудың ерекшеліктері	81-88

ЖАҢА МЕДИА

<i>Есенбекова Ұ.М., Құтым Б.</i> Ақпараттық кеңістіктегі трансмедиадың тұжырымдық негіздері	89-95
---	--------------

PR ТЕХНОЛОГИЯСЫ

<i>Бабажанова Д.М., Тахан С.Ш.</i> Қазақстанның имиджін қалыптастырудағы сыртқы саяси факторлар	96-108
---	---------------

Contents

HISTORY OF JOURNALISM

<i>Asanov K.D.</i> The role of the work of academician E. Buketov in the development of national journalism	8-15
---	------

THEORY AND PRACTICE JOURNALISM

<i>Ashirbayev B.T.</i> Ideological functions and national interests in the journalism	16-23
<i>Beldibekova A., Yertassova G.</i> Tendency in the development of modern genres of journalism	24-29

THE MEDIA AND SOCIETY

<i>Yermaganbetova Z.N.</i> Originality of creative work of women publicists of the Kyzylorda region	30-36
<i>Kanzatova A.K.</i> Content analysis of the native media	37-46
<i>Sauyrbaeva A., Gavra D.P.</i> Theoretical aspects of the modern informational society	47-58

PUBLISHING

<i>Kuzembay A.S., Negizbayeva M.O., Kuzembay U.S.</i> Manhwa genre in the book business: history and development prospects	59-68
--	-------

TV AND RADIO JOURNALISM

<i>Kertayev R.D., Gezgin S.</i> Studying the interests and necessity of the audience of the «Khabar TV channel»	69-80
<i>Fedorova N.V.</i> Peculiarities of teaching the theme «TV Journalism» on the example of the channel «Culture» (Russia) for students non-core specialties	81-88

NEW MEDIA

<i>Yessenbekova U.M., Kutym B.</i> Conceptual foundations of transmedia in the information space	89-95
--	-------

PR TECHNOLOGIES

<i>Babazhanova D.M., Takhan S.Sh.</i> The main foreign policy factors of Kazakhstan's country image formation	96-108
---	--------

Содержание

ИСТОРИЯ ЖУРНАЛИСТИКИ

<i>Асанов К.Д.</i> Роль творчества академика Е.А. Букетова в развитии национальной публицистики	8-15
---	-------------

ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ЖУРНАЛИСТИКИ

<i>Аширбаев Б.Т.</i> Идеологические функции и национальные интересы в журналистике	16-23
<i>Белдибекова А., Ертасова Г.</i> Тенденции развития современных жанров журналистики	24-29

СМИ И ОБЩЕСТВА

<i>Ермаганбетова З.Н.</i> Своеобразие творчества женщин-публицистов Кызылординского региона	30-36
<i>Канзатова А.К.</i> Контент-анализ отечественных СМИ	37-46
<i>Саурбаева А., Гавра Д.П.</i> Теоретические аспекты современного информационного общества	47-58

ИЗДАТЕЛЬСКОЕ ДЕЛО

<i>Кузембай А.С., Негизбаева М.О., Кузембай У.С.</i> Жанр манхва в книжном деле: история и перспективы развития	59-68
---	--------------

ТЕЛЕРАДИОЖУРНАЛИСТИКА

<i>Кертаев Р.Д., Гезгин С.</i> Изучение интересов и потребностей аудитории телеканала “Хабар”	69-80
<i>Федорова Н.В.</i> Особенности преподавания темы «Тележурналистика» на примере телеканала «Культура» (Россия) для студентов непрофильных специальностей	81-88

НОВЫЕ МЕДИА

<i>Есенбекова У.М., Кутым Б.</i> Концептуальные основы трансмедиа в информационном пространстве	89-95
---	--------------

ТЕХНОЛОГИИ PR

<i>Бабажанова Д.М., Тахан С.Ш.</i> Основные внешнеполитические факторы формирования странового имиджа Республики Казахстан	96-108
--	---------------

XFTAP 19.01.11

Ә.Ж. Сәуірбаева¹, Д.П. Гавра²

¹Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан

²Санкт-Петербург мемлекеттік университеті, Санкт-Петербург, Ресей

(E-mail: ashekei.sauyrbaeva@mail.ru, dgavra@mail.ru)

Қазіргі ақпараттық қоғамның теориялық мәселелері

Андатпа. Ғылыми мақалада Қазақстанның интернет кеңістігіндегі бұқаралық ақпарат құралдарының даму ерекшеліктері мен ақпараттық қоғамның қалыптасуы зерттелді. Ақпараттық қоғамды қалыптастыру үдерістерін талдаудың теориялық тәсілдері жүйеленді, медиажүйенің міндеттері мен негізгі бағыттары анықталды. Сондай-ақ, бүгінгі таңда кері байланысты тудырған интернеттегі ақпараттық технологияны бұқаралық ақпарат құралдарында пайдалану жағдайы интернет пен электронды бұқаралық ақпарат құралдарын пайдаланушылардың динамикасы арқылы талданды. Осылайша, қазіргі заманғы ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың дамуы желілік ақпараттық қоғамның парадигмасын қалыптастырушы фактор ретінде қарастырылды. Нәтижесінде медиажүйеде электронды бұқаралық ақпарат құралдарының белсенділігі танылды. Тақырып жаңа медиажүйені ақпараттық қоғамның әлеуетін, жаңаруын, дамуын қамтамасыз етуге бағыттаудың маңыздылығын көтереді.

Түйін сөздер: ақпараттық қоғам, ақпараттық кеңістік, медиажүйе, конвергенция, ақпараттық технология, жаңа медиа, аудитория.

DOI : <https://doi.org/10.32523/2616-7174-2020-131-2-47-58>

Түсті: 14.02.20 / **Қайта түзетілді:** 06.06.20 / **Жарияланымға рұқсат етілді:** 09.06.20

Кіріспе. ХХІ ғасырдың жетістіктерінің бірі – ақпараттық технологиялардың белсенді енуі, оның бара-бара түрленуі, өзге елдермен қатар Қазақстан Республикасының медиажүйесіне ықпал етпей қоймады. Бүгінгі күні интернет – ақпарат пен БАҚ-тың ең қолжетімді арнасы. Сондай-ақ, ол қоғамның барлық саласында қызмет көрсету мен байланысты жеңілдете отырып, олардың функцияларына өзгерістер әкелді. Ақпарат тасқынының аласапыран шағы жаһандық ақпарат кеңістігінде бәсекеге қабілетті болуды талап етсе, енді бір жағынан ұлттық құндылық мәселелерінің жұтылып кету қаупін төндірді.

Бұл жайында ғалымдар түрлі көзқарастарын білдіріп жатты. Мәселен, Ю. Засурский медиажүйенің тарихы мен даму ерекшеліктерін ақпараттық қажеттіліктер, стратегия мен коммуникациялық технология, қоғамның қажеттілігі, саяси, экономикалық, мәдени факторларына байланысты сипаттаған [1]. Бұқаралық ақпарат түрлерінің басын біріктіретін медиажүйенің қалыптасуы мен дамуы жолында қоғамның ақпараттық сұранысын қанағаттандыру мақсатында оның мазмұнына баса көңіл бөлу маңызды болып отыр. Мемлекеттегі ақпараттық саясат, технологиялық прогресс бүгінгі медиасаланың дамуына ықпал етеді. Интернет платформасының мүмкіндігі жаһандық үдерісті қарқындыластырып, бұқаралық ақпарат құралдарына үлкен міндеттер жүктеп отыр. Медиасала ақпарат кеңістігінің құрамдас бөлігі бола отырып, қоғамды дамытуда үлкен рөл атқарады.

Бірқатар ғалымдар ақпараттық кеңістік аумақпен қарастырылатыны жайында тұжырымдар ұсынды. Солардың қатарына Е.П. Прохоровтың журналистік теориялық

көзқарасы да жатады. Ол: «Ақпараттық кеңістік ақпараттық ресурстарға ие және ақпаратты басқаратын БАҚ жұмыс істейтін аумақ (территория)», деп анықтама берген [2, 192 б.]. Жаңа ақпараттық коммуникациялық технологиялармен ынталанған жаһандану үдерісі әртүрлі медиа арасындағы шекараны жойып отыр. Тәулік бойы ақпарат айналымының аудиториямен қауышуы қазіргі технологияның жетістігі болып саналады. Бұл әлеуметтік желілерде ақпараттық технология мүмкіндіктерін пайдалану журналистер арасында бәсекелестікті тудырумен қатар, кәсіби этика мәселесін өзектендіре түсті. Қоғам алдындағы ақпарат мазмұнына деген жауапкершілікті ғалымдар зерттеу еңбектерінде ұдайы толғап жүр. Осылайша Әлемдік ғалымдар ақпарат кеңістігінің кеңеюіне байланысты журналистің кәсіби, қоғаммен байланыс этикасы теориясын алдыңғы орынға жетелеп келеді.

Желілік бұқаралық ақпарат құралдары жаңа технологиялар енгізу есебінен шығындарды азайту, контент дайындау, аудиторияны қайта өзіне бағдарлауға қол жеткізді. Екі жақтың қарым-қатынасындағы мазмұнның сапасын жоғарылату, жетілдіру үшін ұтымды менеджерлік әдістер мен тәсілдердің теориясын жасаумен зерттеушілер айналысып та жатыр. Интернет кеңістіктігінің айналымындағы ақпараттың тұтынушысы адам болғандықтан, оның қатысуы мен сұранысына сәйкес барлық ақпараттық үдерісті барынша тиімді пайдалану маңызды. Еліміздегі медиажүйенің құрылымы мен бірегей міндеті осыны қамтамасыз етуі керек. Медиажүйені ақпараттық кеңістік контексінде қарастыру орынды. Ақпарат алу және тарату сияқты ортақ функциялар шексіз аумақта іске асып жатыр.

«Кеңістік» және «ақпарат» терминдерін біріктірген бірыңғай ақпараттық кеңістікті құру – күрделі интегративтік үдеріс. Ақпараттық кеңістік тұжырымдамасын ақпараттық қоғам институтының зерттеулері шеңберінде «Уақыт философиясы» терминінде баяндап әзірлеген жапон әлеуметтанушы ғалымдары О. Кишида мен Й. Масуда болатын. Ақпаратты болашақ өркениетте өмір сүрудің негізгі ресурсы ретінде қарастырған жапон ғалымдары ақпаратты алу және іске асыру жылдамдығы – уақыт мәселелерінен проблемалардың туындайтынын айтқан. Ақпараттық қоғамның сапалы сипаттамасын анықтау үшін «уақыт-құндылық» ұғымын енгізді. Бұл тұжырымда «уақыт-құндылық» жүйесімен «жаһандық ақпараттық кеңістіктің» қызметін байланыстырды. Барлығын қамтитын ақпараттық инфрақұрылым, коммуникация, спутниктік байланыс, компьютерлер негізінде қалыптасқан ақпараттық кеңістік пен әлемдік көлемде тарату мүмкіндігі әлемдік үдерістердің жаһандануына ықпал ететін болады [3]. Ақпараттық қоғам және оған коммуникацияның әсері қашықтықты жойды. Бұқаралық ақпарат құралдарының арасында бірінші болып ақпарат беру бәсекелесінен мазмұнның сапасына өз әсерін тигізбей қоймады.

Өзектілігі. Интернет платформада ақпараттандыру мен коммуникацияның жаңа түрлері пайда болды. Жаңа медианы зерттеп жүрген әлеуметтанушылардың интернетті, ақпараттық ресурстарды бұқаралық ақпарат құралдарына жатқызған пайымдарын қолдамайтындар да бар. Масс-медианы қарастыру барысында әртүрлі әлеуметтік теориялар мен тұжырымдамалар таза әлеуметтік кезеңге басымдылық берумен басталып (қоғамдық пікірді қалыптастырудағы медианың рөлін зерттеу, олардың қоғамдағы әлеуметтік-саяси және экономикалық процестерге әсерін анықтау және т.б.) – ақпараттандыру мен коммуникацияның жаңа түрлерін тудыратын БАҚ-тың технологиялық эволюциясы алдыңғы жоспарға шығатын тарихи-технологиялық кезеңмен ерекшеленеді [4]. Қазіргі заманғы адамдардың бір тобы сол бір ақпаратты алып қана қоймайды, шағын топ өздері жасаған образдармен алмасады [5]. Конвергенция үдерісін тұтынушыларды ынталандыратын мәдени өзгерістер деп сипаттайды. Осындай бұқаралық ақпарат құралдарының даму үдерісі бізден «медиа үшін пассивті көрермендер» ретінде қалып қоймай тұтынған хабарламаларға барынша тартылуды сұрайды [6]. Әлеуметтік желілердегі интернет БАҚ пен блогерлер қоғаммен байланысты күшейтудің түрлі технологиясын пайдаланып жүр. Олардың аудиториялары сайтқа тіркелушілер санымен, түсініктеме беру түрлерімен анықталады. Осы

ағымды жаңа медиажүйемен реттеу тетіктерінде қоғамның зияткерлік деңгейін арттыру, ақпараттық қатынаста мәдени орта қалыптастыра отырып, ақпараттық жауапкершілікті санаға сіңіру орын алуы тиіс. Бұл сауатты ақпараттық қоғам қалыптастыруға ықпал етеді. Жалпы, ақпараттық қоғамның әлеуетін, жаңаруын, дамуын қамтамасыз етуде жаңа медиажүйенің мәні зор. Қазіргі кезде кейбір блогерлер қоғамның сауаттылығы мен мәдениетін көтеруге атсалысып жүр. Ұстанған бағыттарына қарай мазмұнның сенім тудыруы арқасында тұрақты аудиторияға ие бола білді.

Постиндустриалды қоғамның көшуіне байланысты, адамның зияткерлік саласының қарқынды дамуы басталды. Сондай-ақ, қоғамдық әлемнің тиімді жұмыс істеуі мен табысты эволюциясын қамтамасыз ететін ақпараттық технологиялардың енуі жүріп жатыр.

Й. Масуданың пікірінше, ақпараттық қоғамды қалыптастыру жағдайында өндірістің өзіндік мәні өзгереді, оның өнімі «ақпараттылыққа» айналады. «...Материалдық өнімді емес, ақпараттық өнімді өндіру білім беру мен қоғам дамуының қозғаушы күші болады». Яғни бұл қазіргі кезде медиажүйеге сауатты ақпараттық орта құру міндетін жүктейді. Осындай зияткерлік факторлар ақпараттық қоғамның негізі болады. Біз аудитория сенім артқан арналарды пайдаланып, қоғамның ақпараттық сауаттылығын арттыратын мазмұндар ұсынуымыз керек.

Ғылыми айналымға «ақпараттық қоғам» терминінің белсенді енуі М. Кастельс есімімен байланысты. Айта кету керек, «ақпараттық қоғам» терминінің ғылыми анықтама-сын бір жүйеге келтіру мақсатында зерттеулер жүргізіліп жатыр. М. Кастельс іргелі еңбектерінің бірінде ақпарат «индустрияны» алмастырды, ол индустрия сияқты қоғам тарихының әртүрлі кезеңдерінде бар және дамып келеді, бірақ қазіргі жағдайда қоғам дамуындағы құрылымның негізін құраушыға айналады» [7, 50 б.] десе, қазіргі заманғы зерттеушілердің бірі А. Калмыков «ақпараттық қоғам – бұл қоғамдық құрылымға көшуді басқаруда ұсынылатын жаһандық экономикалық-саяси, антропоэлеметтік және технологиялық жоба, атап айтқанда барлық өмір саласында интернет технологиялар арқылы бұқаралық коммуникация жүйесі (БК) басым рөл атқаратын болады» дейді [8, 181 б.]. Бұл өз кезегінде жаңа ақпарат пен білімді меңгеруге жол ашады. Қоғам дамуының негізгі қозғаушы күші – бұл аудитория қабылдайтын, қорытатын ақпараттың мазмұнында деп Й. Масуда тұжырымында айтып өтті. Осыдан жаһандық ақпарат кеңістігінде «Уақыт пен құндылық» мәселесінің теңдігі маңызды орынға шығады. Осындай жағдайда ғалымдар қоғамда тыныштық пен адами құндылықтарды сақтау үшін ақпаратты игеріп, сараптай алатын рухани проблемаларды барынша азайтуға мүмкіндік беретін әдістерді пайдалануы тиіс.

Ақпараттық кеңістік пен оны құрайтын медиажүйенің ортақ міндеті – бұл ақпараттық технологияны сауатты ақпараттық қоғам қалыптастыруға бейімдеу. Аудиторияға әсер ету қазіргі ақпараттық технологиялардың функциялары мен ерекшеліктерін меңгеруді қажет етеді. Ф.ғ.к., доцент А. А.Бейсенқұлов «Технологии новых медиа в казахстанских интернет – СМИ» атты ғылыми мақаласында, сауалнаманың нәтижесінде қазіргі заманғы қазақстандық интернет – БАҚ-қа материал беруде жеделдік, креативтілік, эмоцияның жетіспеуіне көз жеткізді. Респонденттер электрондық БАҚ беттерінде тартымды безендіру мен конвергенцияның жаңа нысандары жоқ және басқа сайттардан жаңалықтарды қайталау жиі орын алады деген пікірді ұстанған [9, 446 б.]. Бұл интернет басылымдарында жұмыс істеу жүйесінің әлсіздігін байқатты. Сонымен қатар, ақпараттық технологияларды пайдалана алмай отырғандарын көрсетеді. Журналистік этикаға жат тағы бір мәселе, басқа дереккөздерден көшіріп алу қысқа мерзімде көп ақпарат тарату кезінде орын алады. Тұтынушыларды құрғақ, көшірінді материалдармен ұзақ ұстап тұру мүмкін емес. Егер біз қоғамның ақпараттық сұранысын қанағаттандыра алмасақ, өзге елдердің ақпарат көздеріне қолжетімділік адами, ұлттық құндылыққа әсер етпей қоймайды. Сәйкесінше ақпараттық қоғамның даму қарқынына айтарлықтай кедергі болады. Осындай кемшіліктерді болдырмау үшін ақпарат-

тық өнімнің сапасын көтеру бағытында жұмыс істеу тәсілдерін қайта қарауды қажет етеді.

Желілік ақпарат қоғамында ақпарат алу көздерінің кеңеюі жылдам хабар жеткізіп қана қоймай адами, ұлттық құндылықтардың жұтылып кету қаупін тудырды. Бұл туралы ғалым Ұ. Есенбекова «БАҚ және қоғам» атты зерттеу еңбегінде «Қазіргі кезде виртуалды саясат жалған құбылыстарды сипаттау үшін жиі қолданылады. Нақты саяси немесе экономикалық процестерден тыс, екі жүзділікке, сананы бұрмалауға арналған технологиялардың бәрінде виртуалдылық орын алған» дейді [10]. Қазіргі таңда қоғам санасын виртуалды басқарудың салдарын өмір көрсетіп отыр. Әлеуметтік желілерге деген қызығушылық адам иммунитетіне нұқсан келтіреді. Ақпарат жариялаушы қоғамдық санаға виртуалды әсер ету ақпараттың ақиқаттылық индексі төмендететінін ескеру қажет. Нәтижесінде, ақпарат кеңістігіндегі ақпаратқа сенім де азаяды.

Қазіргі кезде авторлық блогтарға берілген сипаттамалардың бірі – олар бұқаралық ақпарат құралдарының орталықсыздандыру идеясын іске асырады. Өртүрлі көзқарастарды білдіретін блогтардың авторлары медиа-империялардың әсерін, олардың ақпарат пен қоғамдық пікір қалыптастыруға монополиясын барынша төмендетеді. Журналистік ақпараттық қызметте блогтарды пайдаланудың бірқатар оң сәттерін атап өтеді. Біріншіден, блогтардың аудиторияға әсер ету күші жоғары, себебі оқырмандар өздері ұнататын белгілі, мықты журналистердің блогына тіркеліп, тұрақты оқырманы болады, демек, олардың ақпараттары шынайы ретінде қабылданады, сәйкесінше сенім индексі де жоғары. Блогерлердің көпшілігі (мұнда бейне блоггерлер де) кәсіби журналист болып табылмайды, бірақ жеке пікір айту құқығын пайдаланатын әр түрлі мамандықтағы интернет пайдаланушылары. Ал әлеуметтік желілер жанама қарым-қатынастың негізгі арнасы болып табылады. Бұл өз кезегінде әлеуметтік медианы масс-медиаға жатқызу мәселесін өзектендіреді.

Негізгі бөлім. Талқылау. Бүгінгі таңда интернеттің арқасында қазақстандық пайдаланушылар уақыт пен қашықтық сияқты факторларға қарамастан ақпараттық қарым-қатынас жасауға зор мүмкіндік алды. Дәстүрлі бұқаралық ақпарат құралдарынан гөрі біз интернет желісінің мүмкіндіктеріне жиі жүгінетін болдық.

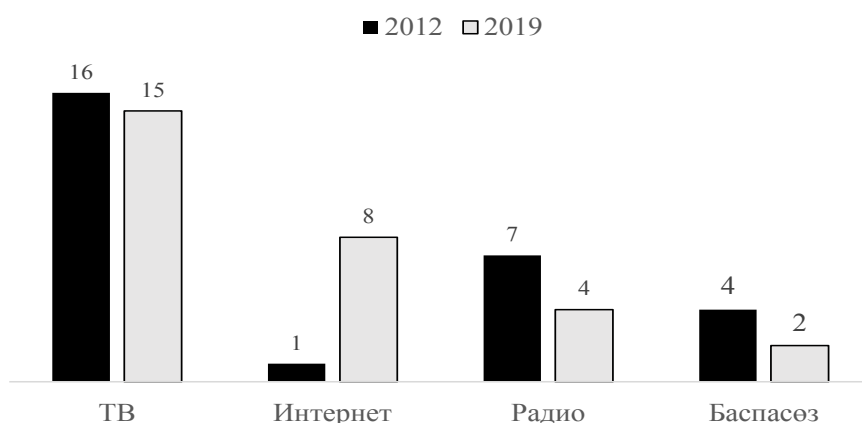
XX ғасыр 90-жылдың аяғында телевизия, радио, баспасөзбен қатар интернет-БАҚ медианың төртінші түрі ретінде қалыптаса бастады. Қазақстан Республикасы Заңнамасында «Интернет-БАҚ» ұғымы кез келген веб сайттар сияқты жеке және заңды тұлғаларға тиесілі. Ол бұқаралық ақпаратты (ұлттық немесе географиялық орынға тәуелсіз тарату үшін) бұқаралық коммуникация арқылы іске асыруға арналған [11].

Қазақстанның интернет аудиториясы жылдан жылға өсіп жатқаны белгілі. 2011 жылғы сәуір айындағы қазконтенттің статистикасына сүйенсек, интернет аудиториясы 5,6 млн. адамды (44 %) құрайды, оның 47%-ы күн сайын желіде отырады.

1. 5млн. адам (44%)	аудитория
2. интернетте	әр 4-шісі
3. мобильді интернетті қолданады	6%
4. күнсайын желіде	7%
5. интернеттегі үй шаруасы (15%)	3%

Сурет 1. Қазақстанның Қазконтент интернет аудиториясы.

Интернетті бұқаралық коммуникация ретіне қарастыра отырып, әлеуметтанушылардың интернетті масс-медиа жүйесіне жатқызатын пікірлеріне келіспейтіндер де бар. Оны желімен түгел қамтылмай отырғанымен түсіндіреді (Hammond et al., 2007). Солай бола тұра интернетпен қамту шапшаңдығы байқалады. Сонымен, ең танымал масс-медианың бірі интернет болып табылады, өйткені ол аудиторияны қарқынды қамтуды ұлғайтып қана қоймай, ақпарат тұтынушының көп уақытын интернетте өткізуіне себепші болды. Атап айтқанда, 2012 жылдан бастап 2019 жылға дейін адамдар интернетті пайдалануға жұмсайтын сағаттар саны сегіз есеге өсті. Оны 2-суреттен көре аласыздар.

Сурет 2. Адамдардың интернетті пайдалануға жұмсайтын сағаттар саны динамикасы

Интернет желісі ақпаратпен алмастырушы құрал ретінде желілік бұқаралық ақпарат құралдарын туғызды. Дәстүрлі бұқаралық ақпарат құралдары үшін әлеуметтік желілердің пайдасы және дәстүрлі бұқаралық ақпарат құралдарынан желілік бұқаралық ақпарат құралдарының артықшылықтары зерттелу үстінде. Интернет арқылы адамдар өз ұстанымын белсенді білдіруге, естуге және ақпаратты жасап, оны тарата отырып, журналист рөлін орындауға мүмкіндік алуға құқылы. Контентті қабылдауға әсер ету, жедел байланыс орнату мен тасымалдауға негізделген ақпараттық технологияға ие бұқаралық коммуникациялық құралдары мықты болып табылады. Осылайша, қазіргі заманғы ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың дамуы желілік ақпараттық қоғамның парадигмасын қалыптастырушы фактор ретінде қарастырылады.

Осы күні Қазақстанда бұқаралық ақпарат құралдарын қолдау, дамыту және қаржыландыру саласындағы саясатты көрсететін «Ақпараттық Қазақстан – 2020» мемлекеттік бағдарламасы қолға алынды. Үкімет тарапынан жасалған осындай жобалар мемлекеттік басқару жүйесінің тиімділігін қамтамасыз ету, ақпараттық-коммуникациялық инфрақұрылымның қолжетімділігін қамтамасыз ету, қоғамның әлеуметтік-экономикалық және мәдени дамуы үшін ақпараттық орта құру, отандық ақпараттық кеңістікті дамытып, қазіргі медиажүйенің қалыптасуы мен дамуына үлес қосады [12].

Бұл бағдарламаның негізгі үшеуінде көрініс тапқан Отандық бұқаралық ақпарат құралдарын жаңғырту және Отандық ақпараттық контенттерінің өнімдерін ынталандыру, мемлекет қызметін ақпараттық сүйемелдеу бағыты БАҚ секторларын дамытуға арналады.

- «Отандық БАҚ-ты жаңғырту» бағытында берілген басымдықтар: отандық БАҚ-ты техникалық жаңғырту (эфирлік цифрлық теледидарды енгізу, өндірістік инфрақұрылымды дамыту, қазіргі заманғы технологияларды пайдалану және телевизиялық бағдарламалардың лентасыз өндірісін қолдану, цифрлық мұрағат құру, медиалық инфрақұрылымды дамыту);

- отандық БАҚ-тардың тарату географиясын кеңейту (жерсеріктік хабар тарату

желісін дамыту, электронды бұқаралық ақпарат құралдарының спутниктік операторлармен өзара іс-қимылын кеңейту, интернет желісінде мемлекеттік арналар мен баспа бұқаралық ақпараттық құралдарының онлайн түрінде берілуі, мемлекеттік емес дәстүрлі БАҚ желісіне шығу үшін жағдай жасау);

- Қазақстандық БАҚ-тың бәсекеге қабілеттілігін арттыру (бір мемлекеттік арнаны эксклюзивті материалдарды жеткізуші ретінде белгілеу, HD форматын дамыту, қазіргі заманғы баспа технологияларын дамыту, интернет-конференцияларды жандандыру үшін мемлекеттік БАҚ-тың құрылымы мен штаттық кестесін қайта қарау, мемлекеттік БАҚ-тың, интернет-ресурстарының жұмыс істеу тұжырымдамасын қайта қарау). Сайып келгенде, бұл бағыттың мазмұны қазіргі медиакеністіктің аумақтық ерекшеліктерін ескере отырып, әрекет ету үшін заманауи ақпараттық технологияларды енгізу мен меңгерудің тиімділігін нақтылайтын тұтынушының сұранысын қанағаттандыру және тәулік бойына ақпаратпен қамтамасыз ету, ақпаратқа қолжетімділікті жетілдіру және ақпараттық процесте аз уақытта көп ақпарат беру (уақыт-құндылық жүйесі) және оны экономикалық тұрғыдан оңтайлы ұйымдастыруды ақпараттық коммуникациялық технологияларға жүгініп реттеуге негізделген.

Әлеуметтік философияда заманауи ақпарат кеңістігіндегі медиажүйе туралы бірқатар түсініктер берілген. Медиажүйе белгілі бір қызметтік заңнамаға негізделіп жүйелі тәсілмен функциясын іске асырады. Ақпараттық сұранысты қанағаттандыру нормативтік құқықтармен жүзеге асырылады. Жоғарыда айтып өткеніміздей интернеттің пайда болуымен БАҚ өнімдерін тарату әдістерінің түрленуіне байланысты БАҚ-тың біртұтастығын қалыптастыру мен сақтаудың ғылыми теориялары жасалу үстінде.

М.В. Шкондин «Целостность системы СМИ» зерттеу еңбегінде, БАҚ жүйесінің тұтастығына қол жеткізу ақпараттық сұраныстарына сәйкес жандандырылатын бұқаралық ақпарат құралдарының функцияларын толыққанды әрі, тиімді орындау, қоғамның өмір сүру жағдайларын толық және объективті көрсетуге және тиісті бұқаралық коммуникацияларды қажет ететін ақпараттық қатынастардың барлық субъектілерін хабардар етуге жұмылу, қоғамның даму динамикасына сәйкес ақпаратты жинау, шығару және тарату, бұқаралық ақпарат құралдарында сөз сөйлеуші авторлардың кең шеңберін қоғамның рухани әлеуетін байытуға қабілетті, қоғамдық қатынастардың барлық шығармашылық белсенді субъектілерінің жиынтығына барабар қалыптастыруды қамтамасыз ету, серпінді және сапалы ақпараттың кең ағынын қалыптастыру үшін қазіргі заманғы ақпараттық технологияларға ие болу дейді [13, 165 б.]. Бұл тұжырымда заманауи ақпараттық технологиямен қоғамның рухани әлеуеті үшін сапалы ақпарат қалыптастыруды бұқаралық ақпарат құралдарының функциясы ретінде қарастырады.

Медиажүйенің түрленуі – оның функционалдық тұтастығы, әлеуметтік миссиясы көп жағдайда қоғамдық диалогтың коммуникативтік стратегияларына, социумда әлемді игеруге және қайта құруға бағытталған бұқаралық ақпараттық үдерістегі жариялылық пен ұжымдылық қағидаларына сүйеніп отыр. ... ғылымда, мәдениетте, саясатта, экономикалық және өзге де практикада теориялық, көркем, рухани-практикалық және практикалық игерудің нақтылық нәтижелері қоғамдық қажеттіліктер мен олардың даму мүмкіндіктерінен едәуір артта қалып отыр. Сондай-ақ, медиаконтенттер мен медиажүйенің өзі бұл нәтижелерді толық көрсетпейді. Дәлірек айтқанда, бұқаралық ақпарат құралдары ұсынған медиасуретте теориялық, көркем, діни-практикалық тұрғыдан қызметті меңгеру өркениетті қоғамдық трансформацияның әлеуеті ретінде бұқаралық аудиториямен, жалпы қоғаммен талап етілген өнімдерде толық көрініс таппайды деп отыр [14]. Біздің білуімізше, медиакеністік бұқаралық аудиторияның санасында қоғамның ақпараттық әлеуетінің негізінде шындыққа негізделген медиасурет қалыптастырады. Медиакеністіктің негізі құрылымдық білім, теледидар, радио, баспа, интернет БАҚ, ақпараттық агенттіктер және тағы басқалар [15, 187-

199 бб.]. Е.Л. Варганованың редакциясымен шыққан «Медиасистема России» кітабында қазіргі жағдайда қоғамның ақпараттық әлеуетін қалыптастыру, байыту, жаңарту және оны бұқаралық аудиториямен игерудің негізгі факторларының бірі медиажүйені оңтайландыру екендігі айтылған [16]. Бұл ретте масс-медияның әлеуметтік рөліне басымдылық беріліп отыр. Ақпарат БАҚ-тың негізгі өнімі, оның қоғамдық пікірге ықпал ету күші контентті жасау, қандай әсермен жеткізу, қай арнадан беруге байланысты.

Қазіргі қоғамдағы телекоммуникацияның, компьютерлердің және технологиялық өрлеудің дамуымен бұқаралық ақпарат құралдарының рөлі айтарлықтай өзгерді, мамандар «біздің көзімізде газеттердің баспа нұсқалары, дәстүрлі радио ғана емес, сонымен қатар, бұқаралық эфирлік телевизияның да интернет алдында коммуникация арнасы ретінде ұстанымдары бар. Жылдамдығы, ұтқырлығы, мультимедиялық, әмбебаптығы, интерактивтілігі – міне, қазіргі редакцияның және қазіргі заманғы медиакеңістіктің түйінді сөздері» деген [17, 6 б.].

Жаңа медиа цифрлы және интерактивті болуымен сипатталады. Бүгінде цифрлық технологияның жетістіктерімен қауышқан Қазақстанның шалғай елді мекендері спутниктік және кабельдік телеарнаны қосу арқылы өз таңдауы бойынша хабарларды көруге мүмкіндік алды. Caspio Net республикалық жерсеріктік арнасы – Еуропа, Орталық Азия, Орта Шығыс және Африканың солтүстік бөлігін қамтитын тәулік бойы жұмыс істейтін ақпараттық арна. Caspio Net әлеуетті көрермендері ретінде 99 млн. жазылушылар болып табылады. Жаңалықтарға басымдық беріледі. Таратылу блоктары қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде дайындалады. Caspio Net телекөрермендерді Каспий аймағы мен бүкіл Орталық Азия елдерінде болып жатқан барлық маңызды оқиғалар туралы хабардар етуді мақсат етеді. «Хабар» агенттігіне тиесілі. Спутниктік және кабельдік теледидар нарығын екі ойыншы – «КАТЕЛКО плюс» спутниктік теледидар компаниясы және «Алма ТВ» кабельдік теледидар операторы бөлісті [18].

Ұлттық мүддеге ақпараттық технологияларды қолданатын барлық жетекші елдерде жаһандық ақпараттық қоғамға қосылу үшін мемлекеттік бағдарламалар әзірленуде және енгізілуде. А. Глинчикова «Ресей және ақпараттық қоғам» атты еңбегінде бұл бағдарламалар мына үш негізгі сұрақтарға жауап беретінін атап кеткен:

- 1) елдегі ақпараттық қоғамды құрудың мақсаты;
- 2) ақпараттық технологияларды қолдану аясын кеңейтуге, ақпаратқа қолжетімділікті жеңілдетуге, ұлттық ақпараттық кеңістіктің біртұтастығын арттыруға ықпал ететін саяси, экономикалық, мәдени және құқықтық жағдайларды жасауға бағытталған осы мақсатқа жету жолдары мен тәсілдерін айқындау;
- 3) қатысушылар – мемлекет, қоғам, бизнес арасындағы саяси, экономикалық, қаржылық және ұйымдық рөлдер мен жауапкершілікті бөлу [19, 32 б.].

Қазақстанда «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасы халықтың цифрлық сауаттылығын арттыру арқылы жаһандық ақпараттық кеңістікке ену қарқынын жеделдетпек. «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасы инфрақұрылымды дамытуға, адам капиталын жақсартуға, экономика саласын цифрландыруға және мемлекеттік қызмет көрсету жүйесін жетілдіруге бағытталады. Осыдан он жыл бұрын басталған ақпараттық технологияларды мемлекеттік секторға ендіру жұмыстарының бүгінгі жетілдірілген түрі ретінде «Цифрлы Қазақстан» тек бір ғана ІТ саласын емес, қоғамдағы өзге де салаларды дамытуға бағытталған [20]. 2020 жылы Солтүстік Қазақстан облысын цифрлық хабар тарату жүйесіне 100 пайызға көшіру жоспарланды. Жақын арада облыс орталығымен қатар жоғары сапалы отандық телеарналарды шалғай елді мекендер де көре алады. Сандық сигнал 27 қазақстандық телерадиоарнаға жеткізіледі. Облыста сандық теледидарды енгізу үдерісі 2013 жылдан бастап жүргізілуде. «Қазтелерадио» АҚ облыстық филиалы сол жылы сандық тарату желісін сатып алып, облыс орталығына сандық сапалы 27 арнаны таратты. Қазір-

гі уақытта 41 станцияны жаңарту және орнату жұмыстары жүргізілуде. Цифрлық хабар тарату станциялары тек аудан орталықтарында ғана емес, шағын елді мекендердің маңында да орналасады және өңірдің аумағын толық қамтиды. Бұдан басқа, Ресеймен шекараға жақын орналасқан бұл нысандар біздің отандастарымызға қазақстандық арналарды тегін қарауға мүмкіндік береді. Цифрлық хабар таратудың артықшылықтары, жоғары сападан басқа, түрлі кедергілерге төзімді өте үнемді әдіс, аз шығынды қорек көзі. Мамандардың айтуынша, бұл өңір жақын арада сандық технологияларға көшеді.

Бүгінгі таңда «Қазақстан» ұлттық арнасының аймақтық «QYZYLJAR» телеарнасы өз жаңалықтарын Фейсбук, Твиттер, Ютуб әлеуметтік желілерінде ұсынады. Бұдан басқа, «OTAU TV» спутниктік арнасы арқылы өңірлік телеарналардың хабарлары таратылады. Қазақстандағы бұндай бағдарламалар бұқаралық ақпарат құралдарын қолдау саласындағы ахуалды сапалы өзгерту, оның бәсекеге қабілеттілігін арттыру және қазақстандық контентті дамыту болатын. Ақпараттық кеңістікті мемлекеттік бюджеттік қаржыландыру 2012 жылдан 2015 жылға дейінгі кезеңде жыл сайын ұлғайды. Қазіргі таңда мемлекеттік ақпараттық кеңістікте айтарлықтай электрондық («Қазақстан» РТРК және «Хабар» Агенттігі) және баспа БАҚ (барлық тіркелгендердің 26% - ы) жұмыс істейді. 1994 жылы Қазақстан кеңістігінде теледидар мен радиохабар тарату түбегейлі реформаланды. Мемлекеттік телерадио хабарларын тарату «Қазақстан» компаниясының орнына «Қазақстан теледидары мен радиосы» республикалық корпорациясы құрылды. Бұл шешіммен оларды инвестициялаумен қатар, елдің әлемдік ақпараттық процестерге белсенді қолжеткізуін ынталандыруға оңтайлы жағдайлар жасалған. Бүгінгі таңда Орталық Азия өңірінде Қазақстанның электрондық БАҚ-тары қарқынды дамып келеді. «Қазақстан» РТРК елдегі ең ірі медиахолдинг болып табылады. Телеарна Астанадағы «Қазмедиа орталығынан» көрсетіледі. Қазақстанның барлық облыстарында филиалдық аймақтық желісі бар [20].

Қорытынды. Медиажүйе тұтастығы ақпараттың жариялылық пен ашықтық, функционалдық аспектіден тұрады. Функционалдық тұтастықты қалыптастыруда негізі ақпараттық қажеттіліктер болып табылады, оларды іске асыру өңірлік әлеуметтік кеңістіктің барлық субъектілері үшін ашықтықты, жариялылықты қамтамасыз етеді.

Әлемнің кез келген бұрышында адам өмірін қалыптастыратын және басқаратын негізгі қызметті жаһандық желілер негізінде ұйымдастыру мүмкіндігі бар: телекоммуникациялық және компьютерлік технологиялар рөлінің артуы масс-медияның құрылымына серпіліс әкелгенін байқадық. Интернет дәстүрлі медиа мен жаңа медиа үшін трансформацияның басты элементі. Ол ақпараттық және коммуникациялық элементтердің үйлесімі болып табылады. Осының көмегімен желілік медиадан ақпаратты тұтыну белсенділігі артқан. БАҚ-тың мәні мен ақпараттың әсер ету қарқынына қазіргі ақпараттандыру процесінің, соның ішінде, конвергенцияның ықпалы бар. Желілік бұқаралық ақпараттық коммуникация трендін айшықтайтын электронды ақпараттық технологияның шексіз мүмкіндіктері ашық ақпарат алаңын қалыптастырып, дамытады. Әлеуметтік журналистика әлеуметтік қатынастарға да, әлеуметтік құрылымға да әсер ете отырып, адамдар мен әлеуметтік топтар арасындағы қатынастарды реттеуге қатысады. Өйткені бұқаралық ақпарат құралдары жүйесінің жұмысы әлеуметтік мәселелерді шешуге, адамдарға құзыретті шешімдер қабылдауға, адамдар мен әлеуметтік институттарды әлеуметтік жағдайлар төңірегінде біріктіруге бағытталған. Осы жағынан интернет бірден-бір танымал медиа болып табылады. Қазіргі медиажүйеде дәстүрлі БАҚ-қа қарағанда электронды медианың танымалдығы артып отыр. Сондықтан да, желілік ақпараттық кеңістіктегі қазақстандық БАҚ-тың рөлін, ақпараттық құрылым мен ондағы жүйелі байланыстарды терең зерделеу, заманауи ақпараттық жүйенің қалыптасуы мен дамуын және қоғамның саяси ұйымы ретінде БАҚ-тың жұмыс істеу заңдылықтарын анықтау журналистика теориясының маңызды міндеті болып табылады. Жалпы, күрделі жаһандық және ұлттық фрагменттелген ақпараттық қоғамның медиажүйе

моделінде жоғарыда айтылған факторлар мен пәнаралық байланыс орын алуы тиіс. Шындықты игеру мен түрлендіру процесіндегі моделді іске асыру әлеуметтік білімнің интеллектуалдық әлеуетіне, соның ішінде, жеке бастың жауапкершілігіне байланысты. Қазақстанда жаһандық ақпараттық қоғамға кіру мақсаттары айқындалып, тәсілдерін, стратегияларын дамытуға қадамдар жасалып жатыр. Бұл бағытта ақпараттық технологияларды ұлттық және адами құндылықтарды тасымалдау мақсатында пайдалануға икемдесек, интеллектуалды қоғам қалыптастырып, медиажүйенің функцияналдық тұтастығын қамтамасыз етер едік.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Закупень Т.В. Правовые и организационные аспекты формирования информационного пространства государств участников СНГ. -Москва, 1999. – С. 239.
- 2 Прохоров Е.П. Журналистика и демократия. – Москва: Аспект Пресс, 2004. – С. 352.
- 3 Масуда Й. Информационное общество как постиндустриальное общество. Москва, 1997. – С. 370.
- 4 Lewandowsky S., Cook J., Fay N., Gignac G.E. Correction to: Science by social media: Attitudes towards climate change are mediated by perceived social consensus. 2019. [Electronic resource] – URL: <https://link.springer.com/article/10.3758%2Fs13421-019-00965-x>. (Accessed: 05.06.2020)
- 5 Turel O., Cavagnaro D.R. Effect of Abstinence from Social Media on Time Perception: Differences between Low- and At-Risk for Social Media “Addiction” Groups. [Electronic resource] – URL: <https://doi.org/10.1007/s1126-018-9614-3> (Accessed: 05.06.2020)
- 6 Marcus A. Effect of Convergence Culture on Spectatorship. [Electronic resource] – URL: <http://journals.chapman.edu/ojs/index.php/e-Research/article/view/527/789> (Accessed: 05.06.2020)
- 7 Кастельс М. Власть коммуникации / пер. с англ. Н. М. Тылевич; под науч. ред. А.И.Черных. Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». - Москва: Дом Высшей школы экономики, 2016. – С. 564.
- 8 Калмыков А.А. Информационное общество // Экономико-математический энциклопедический словарь / под ред. В. И. Данилов-Данильян. - Москва: ИНФРА-М, 2003. – С.182.
- 9 Булатова М.Б., Бейсенкулов А.А. Технологии новых медиа в казахстанских интернет-СМИ // Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ Хабаршысы. Журналистика сериясы – 2017. №3(118), 140 б.
- 10 Есенбекова Ұ.М. Қоғам мен коммуникацияның интерактивті үлгісі және виртуалды саясат тұжырымы // Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ Хабаршысы. Журналистика сериясы – 2018. №1 (122). – 145 б.
- 11 Бұқаралық ақпарат құралдары туралы Қазақстан Республикасының 1999 жылғы 23 шілдедегі N 451-І Заңы. [Электрон. ресурс] – URL: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1013966 (Қаралған күні: 05.06.2020)
- 12 «Ақпаратты Қазақстан - 2020» мемлекеттік бағдарламасы және «Мемлекеттік бағдарламалар тізбесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 19 наурыздағы № 957 Жарлығына толықтыру енгізу туралы. [Электрон. Ресурс] – URL: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/U1300000464> (Қаралған күні: 05.06.2020)
- 13 Шкондин М.В. Целостность системы СМИ / Шкондин М. В. // Средства массовой информации России / Алексеева М. И. [и др.]; под ред. Вартановой Е. Л., Засурского Я. Н., Шкондина М. В. — Москва: Аспект Пресс, 2011. –С. 391.
- 14 Демина И.Н. Сущность экономической журналистики // Известия Иркутской государственной экономической академии. – 2011. – № 1 (75). – С. 221.
- 15 Демина И.Н., Шкондин М.В. Медиа-система России: оптимизация методологических

- аспектов / Проблемы теории и практики журналистики. – 2016. – Т. 5. № 2. – С. 199.
- 16 Медиа-система России: Учеб. пособие для студентов вузов / ред. Е.Л. Вартамова. – Москва: Аспект Пресс, 2015. – С. 384.
- 17 Макушин А.Б. Влияние информационных интернет-технологий на развитие новостных телевизионных форматов; Качкаева А. Г. Журналистика и конвергенция: почему и как традиционные СМИ превращаются в мультимедийные / под ред. А. Г. Качкаевой. – Москва: ВШЖ, 2010. – С. 6.
- 18 Республиканская телерадиокорпорация «Қазақстан». [Электрон. ресурс]– URL: <https://kaztrk.kz/ru> (Қаралған күні: 05.06.2020).
- 19 Глинчикова А. Россия и информационное общество. - Москва: АСТ, 2002. - С. 32
- 20 «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасын бекіту туралы. Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2017 жылғы 12 желтоқсандағы № 827 қаулысы. [Электрон. ресурс] – URL: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1700000827> (Қаралған күні: 05.06.2020)

А. Саурбаева¹, Д.П. Гавра²

*¹Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева,
Нур-Султан, Казахстан*

²Санкт-Петербургский государственный университет, Санкт-Петербург, Россия

Теоретические аспекты современного информационного общества

Аннотация. В научной статье изучены особенности развития средств массовой информации в интернет-пространстве Казахстана и формирование информационного общества. Систематизированы теоретические подходы анализа процессов формирования информационного общества, определены задачи и основные направления медиации. Кроме того, предпринимается анализ состояния использования информационных технологий в интернет-СМИ, характеризующегося динамикой обратной связи между пользователями интернета и электронными средствами массовой информации. Таким образом, развитие современных информационно-коммуникационных технологий рассматривается как фактор формирования парадигмы сетевого информационного общества. В результате в медиа-системе была признана активность электронных средств массовой информации. Поднимается тема важности направления новой медиа-системы на обеспечение потенциала, обновления, развития информационного общества.

Ключевые слова: информационное общество, информационное пространство, медиа-система, конвергенция, информационная технология, новая медиа, аудитория.

A. Sauyrbaeva¹, D.P. Gavra²

¹L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

²St Petersburg University, Saint Petersburg, Russia

Theoretical aspects of the modern informational society

Annotation. The scientific article examines the features of the development of mass media in the Internet space of Kazakhstan and the formation of an information society. Theoretical approaches to analyzing the processes of information society formation are systematized, and the tasks and main directions of mediation are defined. In addition, to date, the state of use of

information technologies on the Internet in the media has been analyzed, which has caused feedback, through the dynamics of Internet users and electronic media. Thus, the development of modern information and communication technologies was considered as a factor in the formation of the paradigm of the network information society. As a result, the activity of electronic mass media was recognized in the media system. The topic raises the importance of directing the new media system to ensure the potential, renewal, and development of the information society.

Keywords: Information society, information space, media system, convergence, information technology, new media, audience.

References

- 1 Zakupen T.V. Pravovyye i organizatsionnyye aspekty formirovaniya informatsionnogo prostranstva gosudarstv uchastnikov SNG [Legal and organizational aspects of the formation of the information space of the CIS member states] (Moscow, 1999, 239 p.). [in Russian]
- 2 Prokhorov Ye.P. Zhurnalistika i demokratiya [Journalism and democracy] (Moscow, Aspect Press, 2004, 268 p.). [in Russian]
- 3 Masuda Y. (1997) Informatsionnoye obshchestvo kak postindustrial'noye obshchestvo [Information society as a post-industrial society] (Moscow, 1997, 370 p.) [in Russian]
- 4 Lewandowsky S., Cook J., Fay N., Gignac G.E. (2019) Correction to: Science by social media: Attitudes towards climate change are mediated by perceived social consensus 2019. [Electronic resource] Available at: <https://link.springer.com/article/10.3758%2Fs13421-019-00965-x> (Accessed: 05.06.2020)
- 5 Turel O., Cavagnaro D.R. (2019) Effect of Abstinence from Social Media on Time Perception: Differences between Low- and At-Risk for Social Media «Addiction» Groups. [Electronic Resource] – Available at: <https://doi.org/10.1007/s11126-018-9614-3> (Accessed: 05.06.2020)
- 6 Marcus A. Effect of Convergence Culture on Spectatorship. [Electronic resource] Available at: <http://journals.chapman.edu/ojs/index.php/e-Research/article/view/527/789> (Accessed: 05.06.2020)
- 7 Gastel's M. Vlast' kommunikatsii:[Power of communication] ucheb. posobiye [textbook] M. Kastel's; per. s angl. N.M. Tylevich; pod nauch. red. A.I. Chernykh; Nats. issled. un-t «Vysshaya shkola ekonomiki» (Moscow, Dom Vysshey shkoly ekonomiki, 2016, 564 p.) [in Russian]
- 8 Kalmykov A.A. Informatsionnoye obshchestvo [Information Society], Ekonomiko-matematicheskiiy entsiklopedicheskiy slovar' [Economic and Mathematical Encyclopedic Dictionary] pod red. V.I. Danilov-Danil'yan (Moscow, INFRA-M., 2003, 182p.) [in Russian]
- 9 Bulatova M.B., Beysenkulov A.A. Texnologii novih media v kazaxstanskih internet-SMI [Technology of new media in Kazakh Internet-SMI] L.N. Gumiliov atyndagy Eurasia ulttyk universitetinin Habarshisy. Zhurnalistika seriasi [Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University.Journalism Series] 2017, №3(118). - P. 140. [in Russian]
- 10 Yesenbekova U.M. Kogam men kommunikatsiynyn interaktivty ulgisi zhane vvirtualdy sayasat tuzhyrymy [Interactive model of society and communication, and the concept of virtual politics] L.N. Gumiliov atyndagy Eurasia ulttyk universitetinin Habarshisy. Zhurnalistika seriasi [Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University.Journalism Series] 2018, №1 (122). – P. 145. [in Kazakh]
- 11 Bukaralyk akparat kuraldary turaly Kazakstan Respublikasynyn 1999 zhylygy 23 shildedegi №451 Zany [Law of the Republic of Kazakhstan dated July 23, 1999 No. 451-I. About the mass media] [Electronic resource] Available at: https://online.zakon.kz/document/?doc_id=1013966 (Accessed: 05.06.2020)
- 12 Akparatty Qazaqstan – 2020 memlekettyk bagdarlamasy zhane «Memlekettyk bagdarlamalar

tizbesyn bekitu turaly» Qazaqstan Respublykasy Prezidentynin 2010 zhyldy 19 nauryzdagy №957 Zharlygyna tolyktyru engizu turaly [About the state program» Information Kazakhstan-2020 «and making additions to the Decree of the President of the Republic of Kazakhstan dated March 19, 2010 No.957 «on approval of the list of state programs»] [Electronic resource] Available at: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/U1300000464> (Accessed: 05.06.2020)

13 Shkondin M.V. Tselostnost' sistemy SMI [Integrity of the media system] Shkondin M.V. Sredstva massovoy informatsii Rossii [Mass Media of Russia] M. I. Alekseyeva [i dr.] ; pod red. Ye.L. Vartanovoy, YA.N. Zasurskogo, M.V. Shkondina (Moscow, Aspekt Press, 391 p.) [in Russian]

14 Demina I.N. Sushchnost' ekonomicheskoy zhurnalistiki [Essence of economic journalism] Izvestiya Irkutskoy gosudarstvennoy ekonomicheskoy akademii [Bulletin of the Irkutsk State Economic Academy] № 1 (75), P. 217–221 [In Russian]

15 Demina I.N., Shkondin M.V. Mediasistema Rossi: optimizacia metodologicheskikh aspektov [The media system of Resei: methodologies aspectitaylandyryu] Zhurnalistika teoriiy men praktikasy maselely [Journalism of the theory of men practitioners of museleri] (T. 5, 2016, No. 2. P. 199). [in Russian]

16 Vartanova E.L. Mediasistema Rossii [Media system of Russia] (Moscow, Aspekt Press, 2015, 384 p.). [in Russian]

17 Makushin A.B. Vliyanye informatsionnykh internet-tehnology na razvytye novostnykh televyzyonnykh formatov [Intelligence Internet Information Technologies in Developing New TV Formats]; Kachkaeva A.G. Zhurnalistika b konvergentsiya: pochemu b kak tradytsionnye SMI prevrashaytsya v multimediinye [Journalism and Convergence: How Do Traditional SMEs Come Out In Multimedia] pod red. A.G. Kachkaevoi. (Moscow, VSHZH, 2010, p. 6.). [in Russian]

18 Respublikanskaya telekorporatsiya «Kazakhstan» [Republican TV and radio Corporation «Kazakhstan»]. [Electronic resource] Available at: <https://kaztrk.kz/ru>– Internet sources (Accessed: 05.06.2020)

19 Glinchikova A. (2002) Rossiya i informatsionnoye obshchestvo [Russia and the information society] (Moscow, ACT, P. 32) [in Russian]

20 «Cifrylyk Kazakhstan» memlekettik bagdarlamasyn bekitu turaly. Kazakhstan Respublykasy Ukimetinin 2017 zhylygy 12 zheltoksanynyndagy №827 kaulysy [On approval of the state program «Digital Kazakhstan». Resolution of the Government of the Republic of Kazakhstan dated December 12, 2017 No. 827] Available at: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/P1700000827> (Accessed: 05.06.2020)

Авторлар туралы мәлімет:

Сәуірбаева Ә.Ж. – Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің докторанты, Нұр-Сұлтан, Қазақстан.

Гавра Д.П. – социология ғылымдарының докторы, профессор, Санкт-Петербург мемлекеттік университеті, Санкт-Петербург, Ресей.

Сауырбаева А.З.Н. – PhD student of L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan.

Гавра Д.П. – PhD of Sociological Sciences, Professor, St. Petersburg State University, Saint Petersburg, Russia.

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Журналистика сериясы» журналында мақала жариялау ережесі**

1. Журналдың мақсаты. Қазақ баспасөзінің тарихы, журналистиканың теориялық және қолданбалы ғылымдары, қоғаммен қатынасы, көсемсөзі, баспасөз қызметі туралы мұқият тексеруден өткен материалдарды жариялау.

2. Журналда мақаланы жариялаушы автор Ғылыми басылымдар бөліміне (мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қаласы, Қ. Сәтбаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 402 кабинет) қолжазбаның қол қойылған 1 дана қағаз нұсқасын тапсырады және **Word** форматындағы нұсқасын **vest_journalism@enu.kz** электрондық поштасына жіберу қажет. Қағазға басылған мақала мәтіні мен электронды нұсқасы бірдей болулары қажет. Мақаламен бірге автордың жұмыс орнынан **Ілеспе хат** та тапсырылуы қажет. Мақалалар **қазақ, орыс, ағылшын** тілдерінде қабылданады.

3. Авторлардың редакцияға мақалаларды жіберуі «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысында» басуға және шет тіліне аударып, қайта басуға келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы өз туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына, барлық көшірмелердің, кестелердің, сұлбалардың, иллюстрациялардың тиісті түрде рәсімдеуіне кепілдеме береді.

4. Ұсынылатын мақала көлемі (жекедеректер мен әдебиеттер тізімін қоса):
- мақалалар үшін - 8 ден 16 бетке дейін;
- сын пікірлер (монографияға, кітапқа) және конференция туралы пікір - 6 дан 12 бетке дейін болуы керек.

5. Мақала мәтінінің пішіні:
– Microsoft Word (docx) форматындағы файлда;
– Times New Roman шрифінде;
– жақтау жолағы 2x2x2x2;
– 1 жоларалық интервалы;
– 14 кегл;
– мәтінді жақтау көлеміне сәйкестендіру керек;
– Әрбір азатжол қызыл сызықтан басталуы қажет (1 см шегініс);
– транслитерация **Library of Congress (LC)** жүйесінде жасалуы керек.

Мақаланы құру сұлбасы:

XҒТАР <http://grnti.ru/> - бірінші жолдың сол жақтауында;
Автор(лар) туралы метамәліметтердің мазмұны (Рәсімдеу үлгісі / Образец оформления статьи / Template қараңыз)

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында қою әріппен жазылады;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемелерде жұмыс істесе, онда автордың тегі мен тиісті мекеменің қасында бірдей белгіше қойылады)

Автор(лар)дың E-mail-ы – жақша ішінде (курсивпен);

Мақала атауы – жолдың ортасында (жартылай қоюмен)

Аңдатпа – (100-200 сөз) формуласыз, мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, зерттеу әдіснамасы мен әдістемесі, зерттеу нәтижелері, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет.

Түйін сөздер («Түйін сөздер» сөз тіркесі жартылай қоюмен белгіленеді) (5-8 сөз немесе сөз тіркестері) - Түйін сөздер зерттеу тақырыбын өте дәл бейнелеу керек, сонымен қатар, ақпараттық-ізвестіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін мақала мәтінінің терминдерін және де басқа маңызды ұғымдарды қамтуы қажет.

Мақаланың негізгі мәтіні кіріспені, мақсат пен міндеттерді қойылуын, зерттеу тақырыбы бойынша жұмыстардың шолуын, зерттеу әдістерін, нәтижелер/талқылау қорытынды қамтуы қажет (жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1 см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады.

Кестелер, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр иллюстрация қасында оның аталуы болуы қажет. Сурет айқын әрі сканерден өтпеген болуы керек.

Мақаладағы формулалар тек мәтінде оларға сілтеме берілсе ғана нөмірленеді.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқаларына міндетті түрде алғаш қолданғанда түсініктеме берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдебиеттерге сілтеме тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің нөмірленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіледі: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1, 153 б.] арқылы, екінші сілтеме [2, 185 б.] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Мақаланың негізгі мәтініндегі кітапқа сілтеме қолданылған беттерді көрсету керек (мысалы, [1, 45 б.]).

Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпеген басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгісін төмендегі мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз).

Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмысының мекенжайы, телефоны және e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілінде толтырылады.

6. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның кейін қайтарылуы, оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

7. Электронды корректурамен жұмыс істеу. Ғылыми басылымдар бөліміне түскен мақалалар жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Эксперттер ұсынылған мақалаға оның жариялау мүмкіндігі, жақсарту қажеттілігі немесе қабылданбауы туралы дәлелді қорытындысын қамтитын жазбаша сын пікір береді. Жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда авторлар үш күн аралығында мақаланың корректурасын жіберу керек. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі. Оң сын пікірлер алған мақалалар оларды талқылау және басылымға бекіту үшін журналдың редакциялық алқасына ұсынылады.

Журнал жиілігі: жылына 4 рет.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына келесі реквизиттер бойынша төлем жасау қажет (ЕҰУ қызметкерлері үшін - 4500 теңге; басқа ұйым қызметкерлеріне - 5500 теңге).

Реквизиттері:

1) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»

БИН 010140003594

АО «Банк ЦентрКредит»

БИК Банка: KСJBKZKX

KZ978562203105747338

Кбе 16

Кнп 859

- 2) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «Bank RBK»
БИК Банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кнп 859
- 3) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кнп 859
- 4) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кнп 859

«За публикацию ФИО автора»

Provision on articles submitted to the journal “Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University. Journalism Series”

1. Publication of carefully selected original scientific works in the field of journalism, publication of materials devoted to the scientific issues of the direction of historical, theoretical and applied research of journalism, public relations, journalism, publishing.

2. An author who wishes to publish a paper in the journal must submit the paper in one hard copy (printed version), signed by the author, to the scientific publication office (at the address: 010008, the Republic of Kazakhstan, Nur-Sultan, Satpayev St., 2. The L.N.GumilyovEurasianNationalUniversity,MainAdministrativeBuilding,Office402)andbye-mail vest_journalism@enu.kz in Word format. At the same time, strict compliance between Word-version and the hard copy is required. And also the authors need to submit a cover letter.

Language of publications: Kazakh, Russian, English.

3. Submission of papers to the scientific publication office means the authors’ consent to the right of the Publisher, the L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish papers in the journal and their re-publication in any foreign language. By submitting the text of the paper for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about themselves, lack of plagiarism and other forms of unauthorized use in the article, proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, and illustrations.

4. The recommended volume of the paper (including metadata and references):

- for papers – between 8-16 pages;
- for reviews (of monographs, books), reviews on conferences – between 6-12 pages.

5. Text formatting requirements:

- Microsoft Word file format (docx);
- Times New Roman font;
- the size of the fields 2 * 2 * 2 * 2;
- line spacing 1,
- size 14;
- text alignment in width;
- each paragraph beginning with the main line (indent 1 cm);
- transliteration is carried out according to the Library of Congress (LC) system.

Structure of the article:

IRSTI <http://grnti.ru/> – first line, left

The content of the metadata about the author (see Рәсімдеу үлгісі / Paper template)

Initials and Surname of the author (s) – center alignment, italics

Full name of the affiliation, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization)

Author’s e-mail (s) – in brackets (italics)

Paper title – center alignment (bold)

Abstract (100-200 words) must not contain formulas or repeat the content of the paper; it must not contain bibliographic references; it must reflect the summary of the paper, preserving the structure of the paper – introduction, methodology and research methods, research results, conclusion.

Keywords (the phrase «Keywords» is bold) (5-8 words/word groups). Keywords must be extremely accurate to reflect the subject area of the study, include terms from the text of the paper and other important concepts that make it possible to facilitate and expand the possibilities of finding the paper by means of an information retrieval system).

The main text of the paper must contain an introduction, setting goals and objectives, a review of works on the research topic, research methods, results / discussions conclusion / conclusions – line spacing – 1, «main line» indent – 1 cm, justified alignment.

Tables, figures must be placed after the mention. Each illustration must be followed by the inscription. Figures should be clear, clean, and unscanned. Only those formulas referenced in the text are subjected to numbering.

All abbreviations and shprtenings, with the exception of obviously well-known, must be decoded when first used in the text.

Information about the financial support of the work is indicated on the first page in the form of a footnote.

References. In the text, references are indicated in square brackets. References must be numbered strictly in the order of mention in the text. The first reference in the text to a reference must have the number [1, 153 p.], the second – [2, 185 p.], Etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). Links to unpublished works are not allowed. Undesirable references to unlicensed publications are not recommended (examples of the description of the list of references, descriptions of the list of references in English, see below in the sample article).

At the end of the paper, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the paper is in Kazakh), in Kazakh and English (if the paper is in Russian) and in Russian and Kazakh (if the paper is in English language).

Information about the authors: last name, first name, patronymic, scientific degree, position, affiliation, full business address, telephone, e-mail – in Kazakh, Russian and English.

6. The manuscript must be carefully verified. Non-compliant manuscripts will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the manuscript has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Papers submitted to the Department of Scientific Publications (editing office) are sent for anonymous review. Experts give a written review of the submitted paper with a reasoned conclusion about the possibility of its publication, the need to send for revision or (rejection) of the paper. Papers that have received a negative review are not accepted for reconsideration. Authors should, within three days, send the proofreading of the paper if it is decided to finalize the paper. Corrected versions of papers and the author's response to the reviewer are sent to the editor. Papers with positive reviews are submitted to the editorial board of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive opinion on publication must pay to the following banking details (for ENU employees – 4,500 KZT, for outside organizations – 5,500 KZT):

Requisites:

- 1) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
БИН 010140003594
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК Банка: КСЖВКЗКХ
KZ978562203105747338
Кбе 16
Кнп 859

- 2) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «Bank RBK»
БИК Банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кнп 859

- 3) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кнп 859

- 4) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кнп 859

«For the publication of the name of the author»

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия: Журналистика»

1. Цель журнала. Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ в областях журналистики, связи с общественностью, публицистики, издательского дела.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале, необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором, в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, учебно-административный корпус, каб. 402) и по e-mail vest_journalism@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией. Также авторам необходимо представить сопроводительное письмо.

Язык публикаций: казахский, русский, английский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя – Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева – публикации статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций.

4. Рекомендованный объем (включая метаданные и список литературы):

- для статей – от 8 до 16 страниц;
- для рецензий (на монографии, книги), отзывов о конференциях – от 6 до 12 страниц.

5. Требования к форматированию текста:

- формат файла Microsoft Word (docx); – шрифт Times New Roman;
- размер полей 2*2*2*2; – междустрочный интервал 1; – кегль 14;
- выравнивание текста по ширине;
- каждый абзац должен начинаться с красной строки (отступ 1 см);
- транслитерация осуществляется по системе Library of Congress (LC).

Схема построения статьи:

ГРНТИ <http://grnti.ru/> – первая строка, слева

Содержание метаданных об авторе (см. Рәсімдеу үлгісі / Образец оформления статьи / Template)

Инициалы и фамилия автора(ов) – выравнивание по центру (жирным)

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках (начертание курсивом)

Название статьи – выравнивание по центру (начертание полужирным)

Аннотация (100-200 слов) не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, методологию и методику исследования, результаты исследования, заключение.

Ключевые слова (словосочетание «Ключевые слова» выделяется полужирным) (5-8 слов/словосочетаний). Ключевые слова должны предельно точно отражать предметную область исследования, включать термины из текста статьи и другие важные понятия, позволяющие облегчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановку цели и задач, об-

зор работ по теме исследования, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» – 1 см, выравнивание по ширине.

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. Каждой иллюстрации должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными. В статье нумеруются лишь те формулы, на которые по тексту есть ссылки.

Все аббревиатуры и сокращения, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1, 153 с.], вторая - [2, 185 с.] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 с.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нецензурируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. ниже в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке) и на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Эксперты дают письменную рецензию на представленную статью с мотивированным заключением о возможности ее опубликования, необходимости направить на доработку или (отклонении) статьи. Статьи, получившие отрицательную рецензию, к повторному рассмотрению не принимаются. Авторам в течение трех дней необходимо отправить корректуру статьи в случае принятия решения о доработке статьи. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию, необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ – 4.500 тенге, для сторонних организаций – 5.500 тенге):

Реквизиты:

- 1) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
БИН 010140003594
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК Банка: КСJBKZKX
KZ978562203105747338
Кбе 16
Кнп 859

-
-
- 2) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «Bank RBK»
БИК Банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кнп 859
- 3) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кнп 859
- 4) РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева»
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кнп 859

«За публикацию ФИО автора»

Редактор: **Қайрат САҚ**
Жауапты редактор: **Гүлсім БАЗЫЛХАН**
Жауапты хатшы: **Гүлжазира ЕРТАСОВА**

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ. Журналистика сериясы.
- 2020. - 2 (131). - Нұр-Сұлтан: ЕҰУ. - 118 бет.
Шартты б.т. - 7.5   Таралымы - 25 дана
Электронды нұсқа: [http: // buljourn.enu.kz](http://buljourn.enu.kz)

Мәтін мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы,
Нұр-Сұлтан қаласы, Қ. Сәтбаев көшесі, 2.
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
баспасында басылды